

Ese de dóne ori in septomana:
Joi-a si Duminec'a.

Pretulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Correspondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.
Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiulu publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALE.

Nr. 1500.
320. scol.

Tuturoru pt. inspectori de scóle, in districtulu Consistoriului din Aradu.

Inaltulu Ministeriu reg. uug. de culte si de invetiamentu, prin carthi'a sa dela 18. Augustu an. cur. Nr. 22506 incunoscientiéza cumca pre invetiatoriulu Alessandru Lukácsi l'a numitu de comisariu pre unu anu de dile pentru scólele de pomaritu, ca se essamineze starea scóleloru de pomaritu prin singuratecile comune si se dispuna celea de lipsa pentru suplinirea scaderiloru.

Deci pt. inspectori sunt pofiti prin acést'a ca se dee numitu-lui mana de ajutoriu in acést'a suera de activitate, si se indrume si pre organele subalterne la ascultarea si implinirea dispusetiuniloru ce le voru capetá de la numitulu comisariu intru interesulu scóleloru de pomaritu.

Aradu, din siedinti'a consistoriala a senatului de scóle tienuta in 26 Septembre v. 1874

Presiedinte substitutu:

Andrei Papp. m. p.
Protosincelu.

PARTE NEOFICIALE.

Din Scrierile santului Ioanu Gura de auru.

Nóe omilii despre pocaintia.

Omili'a VI.

In septeman'a a sies'a a Paresimeloru.

(Fine.)

3. „Care se uita la femeia spre a o pofiti pre ea, a peccatuitu intru inim'a sa.” Aceste simple cuvinte ce le-am reprodusu, sunt de ajunsu spre a nimici putrediunea acestui morbu. Ci iertati-me: noi curatimu rane; celu ce curéza rane, trebuie se intrebuintieze si medicamente amare. Cu câtu veti suferi cuvintele mai multu, cu atáta mai tare se va departá veninulu. Cá precum natur'a focului, strabatendu mai tare natur'a aurului lu-curatia de ingredientie, togmai asia e si cu fric'a de cuvintele nóstre; cu câtu se voru imprimá mai tare in sentiulu vostru, cu atáta mai cu efectu voru sufocá ori ce peccatu alu necastitatei. Se ne luminamu dara cu acestu focu alu invetiaturei Ddiesci, ca se nu fimu siliti a-lu lasá se-lu lumineze acolo cu foculu gheenei. — Fiindcá unui sufletu carele merge de aici luminatu nu va stricá acelu focu, ci unulu care se duce de aici in socitu de peccatele sale, va fi cuprinsu de acelu focu, „pentrucá” se dice „foculu va lamuri lucrulu fiacarui'a in ce chipu va fi.”⁵⁾ Se ne esaminamu acum fora doreri noi insine, ca se nu fimu atunci esaminati cu doreri. „Inse ori ce vei dice,” reflectezi tu, „legea totusi este grea.” Ce vrei cu acést'a? Au ne pune Ddieu impossibilitati inainte? Nu! ti-respondu. Astupa gur'a ta si nu acúsá pre Domnulu, cáci acést'a totusi nu te escusa, ci mai adaugi inca la peccatulu de mai nainte unulu si mai greu. Cumca inse multi peccatosi se indatinéza a aruncá vin'a propria asupra Domnului loru, asculta: si a venitu servulu celu, ce luase cincí talanti, si a mai adusu alti cincí; a venitu cel'a, carui s'au concediutu doi, si au mai adusu doi; a venitu celu ce a primitu unu talantu, si fiindcá nu a fostu in stare se mai aduca unulu, au adusu in locu de talantu o acusa. Ce vorbesce elu? ⁶⁾ „Am sciutu cá esti omu aspru.” Ce temeritate dela unu servu! Nu este destulu cá a peccatuitu, ci elu face inca impu-tari stapanului seu: „Tu seceri unde nu ai semenatu, si aduni unde nu ai risipitu.”⁷⁾ Asia este si in viét'a de tóte dilele; toti, cari

⁵⁾ 1. Cor. 3. 13; ⁶⁾ Math. 25. ⁷⁾ Luc. 19. 21.

nu facu nimica bunu si-marescu peccatulu, acúsandu pre Domnulu. Nu acúsá asiadara pre Domnulu, cáci elu nu demanda nimicu impossibile! Séu voiesci a aflá cá elu nu demanda nimicu impossibile? Multi facu máf multu, ca câtu pretindu poruncile; déca acum, acele ar fi impossibili, nu le-ar puté supragredá din indemnulu propriu. Elu nu a demandatu virginitatea, si totusi o tienu multi; nu a demandatu seraci'a de buna voia, si totusi multi se lapeda de ale sale, ca se arete prin fapte, cá poruncile suntu intru adeveru usióre de observatu, cáci déca acele nu ar fi fostu usióre, nu s'ar fi inaltiatu preste ele. Elu nu a demandatu virginitatea, cáci celu ce demanda, supune si pre acela la astringerea legi care nu voiesce a o observá; celu ce sfátuesce inse, face pre ascultatoriu de stapanu voiei sale proprie. Pentru aceea dice si Pavelu: Despre fetióre nu amu porunc'a Domnului; dau inse unu sfátu. ⁸⁾ „Vedi tu acum cá nu e porunca ci chiar sfátu? Vedi cá nu e demandatiune ci indemnare. Si ast'a este o mare diferentia: Un'a trebuie se o facemu, si la alta se dá voia libera. „Nu poruncescu,” dice elu, „ca se nu adaugu sarcin'a; eu indemn numai si sfátuescu” ca se castigu. Togmai asia si Cristosu. Elu nu a disu: paditi toti fetior'a. Pentru-cá déca ar fi demandatu ca toti se remana in virginitate, si acést'a ar fi ridicatu-o la valóre de porunca, nu ar fi fostu cine s'o urmeze cu asia mare onóre ca acumu, si calcatoriulu nu ar fi fostu espusu celei mai mari pedepse. Vedi câtu de tare ne crutia legislatorulu? Cátu de ingriatu este pentru binele nostru? Cáci nu ar fi potutu elu dá si acést'a porunca si se fi disu: „Cei ce voru reman, pedepsiti?” Ci in astu modu ar fi acumulatu naturei o sarcina, dar elu a crutiatu-o. Elu a scosu virginitatea de pre campulu de lupta, a inaltiatu-o preste lupte, ca atátu aceia, cari totusi o observéza, se-si póta aretá marinositatea loru personale, câtu si aceia cari n'o observéza inca se se póta bucurá de charulu Domnului. —

Nu altmintrea a dispusu si cu referentia la seracia; elu n'a disu: „Vinde-ti posesiunea,” ci: „Déca voiesci se fi desevirsitu, mergi si vinde-ti averea ta.”⁹⁾ Ti-remane la dispusetiunea voiei tale proprie; fi stapanu preste dechiaratiunea ta! Nu astringu pre nime, nu ingreunezu pre nime, ci incununezu pre acel'a care primesce sfátulu meu, si nu pedepsescu pre acel'a care lu-respinge. Pentru cá aceea ce se lucra din obligamentu si detorintia nu are o asia mare respata; ce inse se face din voia libera si dechiaratiune propria, primesce o respata stralucita. Pentru tóte acestea aducu pre Pavelu de marturia: „De si propoveduescu evangeliulu, dice, nu-mi este lauda.”¹⁰⁾ Pentru ce? Pentru cá nevoi'a mi-jace asupra: vai mie de nu-lu voiú propoveduí. — Vedi acum cá elu care a urmatu poruncile, nu a seceratu mare lauda, fiindcá este detori'a lui; cine insé nu le observéza, se supune unei pedepse resbunatórie; „pentru cá, vai mie” dice, déca nu voiú predicá evangeliulu. Cu ce se lucra din voia libera altmintrea sta tréb'a. Ce dice apostolulu despre acele? „Ce este dara plat'a mea? Ca se propoveduescu Evangeli'a lui Cristosu fora plata, ca se nu abúsezu de puterea mea.” Acolo a fostu porunca, pentru aceea nu a primitu mare remuneratiune, acést'a a statu in voi'a lui libera, pentru aceea plat'a a fostu abundanta.

4. Nu indesiertu le dicu tóte acestea, ci pentru legea Ddieasca spre a aretá, cumca nu e grea, nu este ostenitiósa, nu e astringatoria, nu este impossibile. Dara vomu si aretá acést'a din cuvintele lui Cristosu insusi. „Care se uita la femeia ca se o pofitésc'a a curvitu intru inim'a sa.” Cristosu a sciutu bine cá multi vor se invinuésc'a acést'a porunca pentru asprimea ei, pentru aceea nici nu o dá asiá simpluminte, góla si marginita numai pre sine, ci aduce aminte si legea vechia, ca prin asemenare se i arete atátu usiuratarea câtu si iubirea de ómeni acelei'a. Uitati-ve numai cum areta acést'a. Elu nu dice simplu: Cine privesce la o femeia spre a o pofiti, a facutu adulteriu intru inim'a sa, (fiti aci numai bine atenti), ci improspeta in minte antaiu legea vechia si dice: „Ati auditu cá s'a disu celoru vechi: se nu curvesci! Eu inse ve dicu voue: Totu care se uita la femeia, spre a o pofiti, a curvitu intru inim'a sa. Vedi acum cele

⁸⁾ 1. Cor. 7. 25; ⁹⁾ Math. 19. 21; ¹⁰⁾ 1. Corint. 9. 16.

două legi, cea veche și cea nouă, ceea ce a dat-o Moise și cea care a introdus-o elu? Său mai bine disu: și aceea a dat-o elu, de orăce prin Moise elu a vorbitu. Dara prin ce este evidentu, că și acést'a a dat-o elu? Nu din Ioanu, nici din testimoniale apostoliloru, pentru că eu amu cu Judeii de a purtá lupta, — ci din Profeti, caror'a se pare că le credu ei; din acestia voiescu a aretá cumca atátu legea vechea câtu și cea nouă au unu legislatoru. Ce dice asiadara Ieremia? „Eu voi face cu voi legatura nouă.“¹¹⁾ Vedi, că legamentulu nou este amintitu in celu vechiu? Vedi tu că numele lui inca de atátia ani stralucece acolo? „Si voi pune voue legatura nouă. Dara de unde este evidentu, că și legea vechea o-a datu elu? Dupa ce a disu: „Voiu face cu voi legatura nouă,“ adauge: „Nu dupa cum a fostu impecarea carea o am facutu-o cu parintii vostrii.“¹²⁾ E bine! dara prin acést'a inca totu nu am argumentatu lucrulu; trebue mai antaiu a aduce inainte totu ce are aparintia de contradicere, și a chiarificá, ca cuventarea nóstra preste totu inca se fia chiara, și celoru nerusinati se nu le mai remana nici unu pretestu. „Si voi face cu voi legatura nouă, nu ca aceea, care o am fostu inchiatu cu parintii vostri.“ A fostu inchiatu legatura cu Noe cu ocaziunea potopului, ca se ne ié frica, că dora ar mai fi aprópe perirea universale, candu cugetandu la diluviu am vedé o ploia continua. — Pentru aceea dise elu: „Legatura voi face cu tine si totu trupulu.“¹³⁾ Dupa aceea facú legatura cu Avraamu pentru taierea impregiuru (circumcisiune); inchiá legatura, pre carea totu o cunoscu si cu Moise. Ieremi'a dice: „Voiu face legatura cu voi nu cum a fostu aceea, care am inchiatu cu parintii vostri.“ Spunemi mie acum cu cari parinti? Căci Noe a fostu tata, si Avramu inca a fostu tata; cu cari parinti asiadara? Fiindcă neinsemnandu-se persón'a apriatu, póte se se nasca confusiune. Aici insemnati-ve: „Nu cum a fostu legatur'a, ce am facutu cu parintii vostri.“ Ca adeca se nu se intieléga nici legatur'a cu Noe nici cea cu Avraamu, in sémna elu tempulu legaturei; căci dupa ce a disu: „Voiu inchiá cu voi legatura, nu cum a fostu aceea, ce o am inchiatu cu parintii vostri“ — adauge si tempulu: „In diu'a, in care ii-am luat de mana si ii-am scosu din Egiptu.“ Vedi acum câtu de tare lamuresce espunerea tempulu, lucrulu? Acum nici chiar unu Judeu numai póte reflectá; cugeta la tempulu, candu s'a datu legea: „In diu'a in carea ii-am luata de mana.“ Dara pentru ce espune si modulul scoterei afara? Candu ii-am luat de mana ce se-ii scotu din Egiptu. Spre a-si aretá iubirea sa parentiesca; căci nu ca pre servi ii-a scosu afara, si ca pre unu fiu pre care tatalu lu-ié de mana, asia ii-a eliberatu; elu nu le-a demandatu loru, se-i urmeze pedestri, ca si sclavii, ci ii-a luat ca si pre nisee fii nobili si nascuti liberi de mana si ii-a scosu afara. Vedi acum că sunt doue legaturi, si numai unu legislatoru? Dupa ce asiadara am deslegatu contradicerele, am se ti-o argumentezu acést'a si din testamentulu nou, ca se cunosci armonia si consonanti'a ambeloru. Ai veditu profeti'a in cuvinte? Invétia acum a o cunósce si in icóne. Deórace acést'a nu e togmai usioru de priceputu — că ce e o profeti'a prin icóne si ce prin cuvinte — voi se esplicu pre scurtu. Profeti'a in icona este acea, carea se intempla prin lucruri, cealalta e carea se intempla prin cuvinte. Cele mai abundante de *cunoscintie* le-a invetiatu prin cuvinte, cele mai pucinu pricepute prin privirea fapteloru. Căci erá se fia ceva estrordinariu: ca Ddieu se primésca trupulu nostru, pamentulu se fia ceriu, natur'a nóstra se inchida demnitatea angeriloru si se se afle speranti'a si acceptarea despre promissiuile bunuriloru fiitóre. Ca inse o intemplare atátu de nouă si neacceptata se nu puna in uimire nici pre cei ce o voru vedé nici pre cei ce o voru audí, candu se areta repentinu, au intipuitu-o inainte prin fapte si cuvinte, asia se dedee la aceea si urechi'a si ochiulu nostru, si se ne pregatésca pentru cele venitóre. Acést'a este ceea ce am voitu se dicu, că ce este o profeti'a imaginara si ce este una verbale; aceea se intempla prin fapte reali, acést'a prin cuvinte. Se-ti numescu o profeti'a imaginara si verbale, care atinge unu lucru? „Ca o oia spre junghiere s'a adusu, si ca unu mielul fofa glasul inaintea celui ce-lu tunde.“¹⁴⁾ Acést'a este o profeti'a prin cuvente. Căci candu Avraamu a voitu se puna pre Isacu pre altaru (rogu), a veditu unu berbece impleticitu cu córnelu in tufisii si l'a jertfitu in realitate, spre a ne vesti mai nainte in icóna patim'a cea mantuitoaria. —

5. Vrei acum, ca amesuratu promissiuinei mele se-ti aretu aceste doue testamente in fapta? Dupa cum ai veditu mielulu in cuvinte, invétia acum a-lu cunósce in imagine. „Spuneti-mi cei ce voiti se fiti sub lege.“¹⁵⁾ Frumosu vorbesce: „cei ce voiti,“ pentru-că nu erau; căci de ar fi fostu sub lege, nu ar fi statu sub lege. Pote că acést'a se sune a gacitura! Legea adeca aviséza pre cei atenti la Cristosu: celu ce nu onoréze pre invetiatoriu se lapeda si de pedagogu. *) Pentru aceea dice: Spuneti-mi mie, cei ce voiti se fiti sub lege, nu-ati auditu legea? că Avramu a avutu doi fertiori, unulu din sclava, si altulu din cea libera, cari cuvinte au unu sensu alegoricu.¹⁶⁾

Vedi acum o profeti'a prin lucru reale? Căci, cumca Avraamu a avutu muieru nu e numai vorba, ci fapta. Si cu referintia la sclava si cea libera, prin cuvinte ti-am aretatu, că a ambeloru testamente, numai unulu este legislatorulu; invétia acum aceea si din prototipuri: Avraamu a avutu doue muieri, aceste inse in sémna doue testamente si unu legislatoru. Precum acolo oia in cuvinte, a fostu si oia in realitate (deorace consonanti'a intre cuvinte si lucru este perfecta), asia si aici doue Testamente. Ieremi'a le-a profetitit prin cuvinte, Avraamu le-a intipuitu in realitate prin cele doue muieri. Căci precum acolo unu barbatu si doue muieri, togmai asia aci este numai o lege dara doue testamente. Ci se ne întorcemu éra la aceea, ce am disu mai nainte, si pentru care am si adusu aceste inainte; căci nu trebue a ne departá dela obiectulu nostru. „Celu ce se uita la femeia spre a o póffi, a curvitu intru inim'a sa.“ Asia este; — acést'a in sa este motivulu pentru ce am atinsu aceste tóte, — dar, pentru ce ii face atenti la legea vechea? Pentru că dice catra ei: Ati auditu că s'a disu celoru dedemultu: „se nu curvesci.“ Elu a sciutu, că porunc'a este grea, nu dupa natur'a ei, ci din lenea acelor'a, cari o audu. Căci multe lucruri usióre in sine devinu grele prin trandavi'a nóstra; precum de alta parte altele grele, prin zelulu nostru devinu usióre si chiar predilecte. — Pentru că greutatea nu jace in natur'a lucrureloru, ci in voi'a aceloru, cari au de a face cu ele. Cumca acést'a este adeveratu, se va lamuri din cele urmatóre. Mierea dela natura este dulce si fôrte placuta, ci celoru bolnavi se pare amara si neplacuta, totusi nu amesuratu naturei sale proprie, ci din caus'a morbului de care e cuprinsu respectivulu omu. Togmai asia sta lucrulu si cu legea; se pare a fi grea, acést'a nu vine dupa natur'a ei, ci din caus'a trandaviei nóstre. Nu este greu a documentá cumca este usióra observarea ei; căci ce o face pre aceea grea alta ceva de câtu ce a disu elu: Acum dice, „Fugi dinaintea faciei muieru, fugi de estravagantii“. Contrariulu dela aceste ar fi fostu greu; déca ar fi disu: Uita-te dupa femeia, esamineza cu curiositate frumsetiele straine, dara totusi se-ti domnesci cupiditatile? Acést'a ar fi fôrte greu. Pentru că a dice: Incungiura cuptoriulu, departa-te de focu, nu te apropiá de fiacara, ca se nu te vateme, este fôrte usioru, deórace este o porunca naturala. — „Ati auditu că s'a disu celoru vechi: se nu curvesci. Pentru ce ne mai aduce aminte legea vechea, déca voiesce a introduce un'a noua? Ca se cunosci din comparare, că aceste doue nu stau in contradicere. Căci candu facemu asemanere, conclusiunea (dejudicarea) devine mai usióra. Pentru că déca ar fi facutu unii imputarea că elu dice acést'a, spre a demandá contrariulu ceialalte legi, asia ar fi disu: Éta puu ambe poruncile la olalta, esamineza-le si invétia consonanti'a loru. Elu nu numai pentru aceea nu a facutu acést'a, ci si pentru a aretá, cumca porunc'a acést'a, este usióra si la tempu introdusa. Pentru aceea a disu: Ati auditu că s'a fostu disu celoru vechi: se nu curvesci; atátu de multu tempu v'ati deprinsu in legea vechea. Elu face ca unu invetiatoriu, care, pre unu pruncu lenesiu, ce voiesce a remané totu la invetiaturele elementari cugeta a-lu trece la nesce cunoscintie mai inalte si dice: „Cugeta totusi, câtu de multu tempu ai petrecutu la acestu obiectu.“ Togmai asia face Cristosu atenti pre Judei, că au tienutu multu tempu legea vechea si s'au deprinsu in ea, si că acum ar fi tempulu, ca se primésca alt'a mai inalta; pentru aceea reproduce porunc'a data parintiloru cu cuvintele: „Ati auditu că s'a fostu disu celoru vechi: „se nu curvesci“. Acést'a a fostu disu catra cei vechi; „Eu inse ve dicu voue.“ Déca ar fi disu acést'a catra cei vechi, ai poté pre dreptu se te plangi, căci inca atunci natur'a vóstra¹⁷⁾ erá imperfecta. Dupa ce inse a crescutu si a devenitu perfecta, a venit si tempulu pentru legi mai perfecte. Pentru aceea vorbesce; voindu a dá legea, ca nimenea trandavindu-se, se se retraga dela privirea intieleptiunei mai inalte: „De nu va prisosi dreptatea vóstra (de nu va fi mai perfecta, desevisita) mai multu de câtu de carturariloru si a fariseiloru, nu veti intrá in imperati'a ceriului¹⁸⁾. Pretindi dela mine o astringere mai mare? Pentru ce? Au nu am eu aceea natura ca si aceia? Nu sum si eu omu, ca si ei? Ca se nu dica: Pentru ce ne pune nóue aceste sarcine? Pentru ce ne baga intru o lupta mai aspra? Pentru aceea previne imputarea, si vorbesce de imperati'a ceriului. Eu dau mari respaliri dice. Candu vorbesce de ostenele, candu cuventéza de lupte, candu amplifica legea, nu uita a trage atentiunea si la pretiulu luptei. „Pentru că eu nu ve dau voue“ dice, „nici Palestin'a, nici tier'a, unde curge miere si lapte, ci ve oferu ceriulu insusi.“ Inse noi nu numai seceramu o plata mare la implinirea detorintieloru, ci ne atragemu o certare mai mare intrelasandu-le pre acele. Cei ce au pecatuitu inainte de lege, voru suferi o pedépsa mai mica ca aceia, cari au pecatuitu in lege (fiindu). Căci câtu au pecatuitu in foradelege in foradelege vor si perí¹⁹⁾ adeca: legea nu ii va acúsá; „totusi“ se dice: „voiu ca dupa natura chiar, sub cugete, cari se parescu si se

¹¹⁾ Ier. 31. 31. ¹²⁾ Ier. 31. 32; ¹³⁾ Gen. 9. 9. ¹⁴⁾ Isa. 53. 7; ¹⁵⁾ Galat. 4. 21.

*) Qui magistrum aspernatur, ignorat et pedagogum.

¹⁶⁾ Gal. 4. 22. 23.

¹⁷⁾ Natur'a vóstra: Unele versiuni din cari stau la dispozitiune pentru esemplu: Montfaucon traduce in editiunea latinésca: *nostra natura*; Cris. Miterruzner, celu mai nou, traduce: *essere Natur*. — Si eu credu că dupa alocutiunea premersa catra „a don'a persona“ si aci va fi natur'a vóstra. —

¹⁸⁾ Math. 5. 20. ¹⁹⁾ Rom. 2. 12;

apera" se me supunu judecatei ²⁰⁾. Togmai asia cadu sub pedépsa mai aspra aceia cari au gresitu in lege, si sub gratia au comisu peate. Chiar Pavelu areta acést'a diferintia cu cuvintele: „Lepadandu cineva legea lui Moise, móre fora de mila, prin dóua séu trei marturii. Socotiti, cu câtu mai aspra pedépsa va luá acél'a, care a calcatu pre fiulu lui Ddieu, si a socotitu sangele testamentului cu care s'a santitu, a fi spurcatu si a defaimatu Duchulu darului?" ²¹⁾. Vedi cá fiindu sub charu, pedéps'a e mai aspra, dara si pretiulu luptei e mai mare! In ce óra inse ve-am adusu aminte de aceste secrete sante, infricosiate si spirituali, ve rogu si ve conjuru, cu lacrimi si cu intetire me rogu, ca se depuneti ori ce pecatu, si apoi se ve apropiati de acést'a infricosiate mesa. „Nesuiti-ve a tiené pacea cu toti" se dice „si santieni'a, fora de care nime nu va vedé pre domnulu" ²²⁾. — Cine nu e demnu a vedé pre Domnulu, nu e demnu de comunitatea Dlui in dragoste. Pentru aceea vorbesce Pavelu: „Fiacare examineze-se, insusi pre sine, si apoi se manance din panea acést'a si se bea din potirulu acést'a" ²³⁾. Elu nu a defacutu ran'a, nici s'a tanguitu inainte a tota lumea, nu a pusu inainte marturii culpele sale. In tine insuti, in consciénti'a ta, unde nu e nime de cátu Ddieu celu ce vede tóte, acolo tiene judecata si cérca abaterile tale, percurge tota viéti'a si revóca-ti peatele in consciéntia; indrépta ce ai facutu reu, si asia cu consciéntia curata te apropia de sant'a mesa si te fá partasiu de jertf'a santa. Acést'a se o tienemu in inimi, si se ne aducemu aminte de aceea, ce am disu despre placeri, si cá ce pedépsa ii ascépta pre aceia, cari fora circumstantie privescu fetiele femeieloru lascive cu poffa. Inca mai multu ca tém'a de Infernu se avemu inaintea ochiloru fric'a si iubirea lui Ddieu, se ne curatimu totu si asia se ne apropiemu de santele misterii, ca se nu ni se întórne spre judecata si condemnare, ci ca se le primimu spre mantuirea si sanetatea sufletului, si ca garantia constanta a acestei mantuirii, — intru Cristosu Isusu, Domnulu nostru, carui se cuvine onórea si domniea din eternu in eternu — Amin!

Greg. Pletosu.

„Triumfulu crestinismului si dictionariulu salvatoriloru crestinatatii.“

(Fine.)

c.) Cá in Daci'a prin sut'a a dou'a erá crestinismulu latitu, venitu precum s'a disu chiar cu colonii aduse de Traianu, se dovedesce:

a.) Graiurilé dascalului bisericescu Tertulianu ce a vietuitu pre la capetalu sutei a 2-a, carele dicea cá lui Cristu: Ddieu sunt supuse gintele Daciloru si a Scitiloru prin loculu caror'a numele lui Cristu ce a venitu in lume imperatiesce;

b.) Marele Constantinu la 322, batendu cu puterea crucei ce o portá pre stégurile sale, pre Goti in Daci'a Traiana, si supunendu acést'a provincia éra sub sceptrulu imperatiei Romane, a aflu crestinismulu intemeiatu, încátu Romanii l'a introdusu si intre toti paganii.

f.) Atátu la sinodulu antaiu precum si la tóte celelalte ecumenice ca si tonice, din care multe s'au tienutu si in Daci'a, s'au aflu episcopi Da-o-Romani, — si din Daci'a Aureliana si din cea Traiana. Personalulu clerului purtatori de nume romanesci, numele politieloru si lucrarile bisericesci Daco-Romane scrise in limb'a Latina, ai caroru episcopi au figuratu prin tóte sínódele ca Latini, dovedesce: cá, limb'a acestoru episcopi si a bisericiloru respective, si prin urmare a comunitatiloru pastorite, a fostu cea Latina séu Romana.“

Si mai departe, asupra martiriului Daco-Romanu:

„La anulu 372, intre Romanii crestinii ce au portatu cunun'a martirica, a fostu santulu Nichit'a, care a marturisitu pre Cristu inaintea paganulu domnitoriu alu Gotiloru Atanaricu, persecutorulu crestiniloru in Daci'a, si dupa mai multe torture, in urma a fostu aruncatu in focu. Reliciele santului s'au purtatu antaiu in Cicili'a, in cetatea Monsuestia, de catra patriciulu Marianus, unde i-s'a ridicatu si biserica S. Nicolae; pomenirea lui se serbéza in 15 Septembrie, si este socotitu de patronulu Daco-Romaniei.

„In privirea limbei latino-romane, dó e monuminte ale acestei epoce a santului Nichit'a ni s'au pastratu pana acum: antaiu in museulu baronului Bruchental din Transilvani'a, o cruce sepata pre o tabla de arama cu inscripti'a: „*Zossimus ex voto possuit*“ si éra o cruce cu inscripti'a: „*Quod fuerunt sclavi satani sive Greci, sive Romani, sive Galli, sive Scyti, ut servi dei et sclavi Christi facti, in perpetuum sunt salvi*“ (cei ce au fostu sclavi satanei, séu Greci, séu Romani, Galli, séu Scyti, ca servi si lui Dumnedieu si ai lui Cristu, facuti de-a purúrea, sunt salvi (mantuiti). II-le Hymnulu ce i l'a compusu la 240, santulu Paulinus, episcopulu Nolei din Daci'a Aureliana care este in versuri saphice.

Vrednice de insemnatu sunt si urmatoarele nume santite, cari mai nainte de santulu Nichit'a a marturisitu pre Cristu si a predicatu moral'a Evangheliei inaintea idoliloru paganatatii.

La anulu 228, sub Augustulu Alesandru Severu, pretoriulu Mesiei de diosu, Maximinu, gonindu pre Crestini, a patimitu in cetatea Dorostorului (Silitria) santii Pasicratu, Valentianu, Iulie si Esocie.

La anulu 286, sub persecuti'a lui Diocletianu, fiindu proconsulu in Dacii, Gaviniu si Tarquiniu, a patimitu in Dorostoru santii martiri: Maximu, Dada si Centilianu.

Totu aicia, in dilele imperatului Diocletianu, sub pretorulu Besius, a primitu martiriulu si Episcopulu cetatii Dasius, pentru cá dupa mandatulu (porunca) pretorului paganu, n'a ingaduitu a se face serbarea inversiunata a dieului Saturnu.

La 315, sub Augustu Liciniu domnitoriu preste Dacii au patimitu santii Ermilu si Stratonicu nascuti in Singidonu (Simendria) din Roma.

La 362, sub Iulianu Paravatulu, fiindu proconsulu preste Dacii, Capitolinu, a patimitu santulu Emilianu, episcopulu Dorostorului impreuna cu siepte soci ai lui, pentru cá a fostu surpatu idolii de acolo.

La anulu 372, in persecuti'a ce a fostu ridicatu asupra crestiniloru paganulu Atanaricu, Domnulu Gotiloru ce cuprindéu Daci'a Traiana si mai cu séma Moldov'a si tier'a Romanésca, pre langa mai multulu numeru de martiri Romani, ce au suferitu mórtea pentru Cristu: impreuna cu Ierarchulu Nichit'a, archipastoriulu bisericei Daco-Romane pomenitu mai susu, a patimitu si nobilulu ba batu Sawa séu Sawati, care dupa mai multe schingiuri (munci) a fostu aruncatu in ap'a Museu (Buzeu); de aci scosu de crestinii, dupa trecere de timpu, pretorulu Mesiei, Iuniu, a tramisu santele relicie (móste) in Capadoci'a. Éta cá nu lipsescu lui Cristu si Evangheliei ostasi si dintre Romani, cu alu caroru sange s'a vapsitu porfir'a bisericei in osebite epoce.“

Acum este trebuintia ca se scimu si deunde s'a inceputu crestinismulu, cine a primitu antaiu, care dupa care si cine au fostu cei mai neimpecati inamici ai crestinismului. Acést'a urméza s'o scia fiacare crestinu, noi o vomu spune aci si-o vomu dovedi in acést'a carte.

Cretehinismulu s'a inceputu in Ierusalimu de Jidovi prin cei 12 apostoli, prin cei 70. In Rom'a de poporulu romanu, nu in sa oficiale; dupa densii, Arabii, Persii si Armenii, si in urma Helenii, exceptiune de Dionisiu Areopaghitulu si de Eroteu episcopulu.

Persecutorii cei mai infocati ai cretehinismului au fostu Jidovii si Helenii. Cei d'antaiu, pentru cá doctrin'a cretehinismului érá contraria loru, si cei din urma pentru cá erau in mediloculu unoru multimi de diei a le caroru temple erau nenumerate. Si astfelu, pentru cá si Helenii si Jidovii, erau sub dominiunea Romaniloru, siléu pre Romani se estermine pre Crestini.

Si cu tóta resistinti'a loru, cu tota multimea templeloru, veni timpulu ca se cunósca singuri slabitiunea aceloru diei cari nu putura se mai resiste in faci'a martiriloru cretehinismului, barbati, femei si copii! Si astfelu se vediura nevoiti a-ii lapedá si a primi cretehinismulu.

Astadi dar, candu cretehinismulu a incungiuratu universulu, candu cretehinii sunt ocupati cu studii scientifique, industriali si comerciali, negresitu nu se potu ocupá seriosu de istori'a bisericei si a cretehinismului, ca se aflu in fondu cretehinismulu si pre luptatorii lui, pre biritorii intunerecului. De aceea ne-am crediutu datori a le inlesni acestu mantuitoriu medilocu.

Si care medilocu mai eficace ca acést'a? Candu unu cretehinu póte avea o carte asia de pretiósá si totodata necostisitóre? O carte care contine totu ce trebe se scie unu cretehinu, carui, ca se scie i-ar trebui, pe langa timpu, si tóte cartile din biserica pre care nu le póte nimeni avea!

Motivulu acestei labóre mai multu de diece ani este si acést'a: pentru cá, am observatu lumea in care traiescu, si am veditu cá serbéza cu religiositate diu'a a multoru santi, dar candu am intrebatu ce a facutu acelu santu, de ce nationalitate este, si pentrece lu-serbéza? dá din urmeri dicóndu: „lu-serbezu, cá asia am apueatu dela parinti,“ adeca din traditiune éra nu di convictiune!

Rosindu de asemenea respunsu, candu vedu cá romanii nu cunóscu istoriculu intemeitoriloru cretehinismului, virtutile si originea santiloru din cari multi sunt Romani, am crediutu de euvintia si de mare necesitate a dá acést'a carte **martirologica**, lesne a o avea fia cine, pana si chiar in saculu de voragiu.

Éta inca odata in extractu cuprinsulu acestei carti. Imperatorii gonaci cretehinismului, anii in cari au fostu lupt'a intre diei si intre Cristu salvatorele lumii, cum si cetatile in cari s'au martirisatu nuorii de martiri, cari sunt colónele cretehinismului.

²⁰⁾ Rom. 2. 15; ²¹⁾ Evre. 10. 28—9; ²²⁾ Evr. 13. 14. ²³⁾ I. Corint. 11. 28.

Déca Romanii de tóte starile societati, aceia numai cari sciu cetí, vor avea câte o asemenea carte si vor cunósce faptele santiloru pre carii ii serbatorimu, a acelor'a cari au intemeiatu crestinismulu, originea fiacarui martiru luptatoriu; loculu, timpulu, virtutile si caus'a pentru care s'au martirisatu si au versatu sangele, si va spune celoru cari nu sciu cetí si copiiloru lor: ideí'a se va transmite din generatiune in generatiune si vor simti mai multu gustulu cetitului, candu vor vedea fapte asia de mari facute de ómeni ca noi, candu vor vedea cá intre acei martiri sunt si Romani, si inca destinsi in sínóde, si in propagande victorióse! Candu vor vedea pre unii omoriti chiar pe pamentulu nostru innecati in Dunare, in Buzeu si arsi in biseric'a Dafne-loru, si altii in deosebite locuri.

Candu vor vedea cá avem si noi Romanii se ne falimu cu santulu Nichit'a episcopu romanu martirisatu de Atanaricu regele Gotiloru, pre santulu Teofilu episcopulu Romaniloru care a fostu si membru la sínodulu I-ii din Nicei'a la 325, si apoi martirisatu de Jugurig regele Gotiloru, si altii ucisi in diferite locuri si timpuri. Prin orientu fiindu dusi cu afaceri de viétia, marturisindu pre Cristu, a peritu recum se vede la rendulu seu la dí si luna, la alu caroru nume se dice curatu: „din Munteni'a, Valachi'a si Moldavi'a séu Mavro-Vlachi'a.“ Cea ce dovedesce cá Romanii au avutu si ei luptatori pentru intarirea crestinismului.

Acésta carte este necesaria fiacarui, pentru cá intr'ensa profanulu va gasi religiune, va cunósce cea ce pana adi n'a cunoscutu decátu numai din traditiune; invetiati, istoricii vor gasi o cronologia intinsa, istoria mai universalá, si o geografia intinsa vechia, locurile de sub dominatiunea Romaniloru, cetati ce numai esista, si altele cari esista dar cari póta alte nume, etc.

In totu timpulu acestei lucrari am avutu in vedere, *Martirologiulu, Istori'a bisericescá, Cronologi'a Imperatoriloru Romani, Ecagógica, Istori'a civila si Geografi'a sacra séu vechia.* Acestea fiindu-mi povatuitórie, n'am potutu esagerá nemicu, standu tare pe teremulu celoru scrise de dascalii Bisericeí, Tertulianu, Eusebiu, Dionu Cassie si altii, cari au scrisu suferintiele mai multoru martiri precum cuviosulu Simeonu Metafrastu, celu ce fusese mare demnitaru alu imperiului sub Leonu intieptulu si altii.

Astfelu dar scopulu nostru, spre a dá la lumina acésta carte, n'a fostu si nu e materialu, ci cu totulu moralu, pentru cá cu totii scimu cu ce anevointia si cu ce mari chieftueli se tiparescu cartile si cu ce anevointie se desfacu ma adesea se pierde chiar fondulu. Credemu insa cá ori cum o parte de ómeni va avea placere séu si necesitatea acestei carti, si astfelu celu puciu vom fi satisfacuti.

Déca vom avea fericirea ca se convingemu celu pucinu partea inteliginte, care intielege greutatea acestei munci de mai multi ani, si voru consimti la apelulu ce facemu spre a veni in ajutoriu prin ofrande si abonamente, se nu se crédia cá punctulu de plecare este interesulu materialu, nu! ci pentru a o potea dá cu unu pretiu cu totulu micu, ca se o póta avea fiacine.

CONCURSU. 1

Pentru parochi'a din Sambateni, vacanta remasa de fostulu parochu Emanuile Petroviciu, se deschide concursu pe ¹³/₂₅ octombre a. c.

Emolumintele sunt:

Una sesiune de pamentu, biru si stóle dela 150 de case.

Recurintii au de a produce testimoniu despre absolvarea aloru 8 clase gimnasiale, si testimonia de calificatiune.

Recursurile sunt de a se adresá catra comitetulu parochialu si a se substerne la Protopresviterulu Aradului pana in ¹³/₂₅ octombre a. c. candu se va tiené si alegerea. —

Sambateni in 22 Septembre 1874.

Comitetulu parochialu,

io contielegerea cu mine Ioanu Ratiu, protopresviterulu Aradului.

CONCURSU. 2

Pentru indeplinirea, statiuniloru invetiatoresci, din inspectoratulu Vidrei — si anume: Talagiu, Ciuciu, Magulitia si Lazuri. Emolumintele incopciate cu fiescecare statiune sunt: Salaru anualu 200 fl. v. a. cortelu cu gradina si 5 ^o lemne lungi. —

Doritorii de a ocupá vre una din statiunile supra numite sunt avisati recursurile provediute cu tóte documintele prescrise in statutulu organicu ale trimite subscrisului la Halmagiu pana in 5 octomvre — avendu a-se tienea alegerea in Lazuri si Magulitia in 6 oct. éru in Ciuciu si Talagiu in 7 octomvre.

Halmagiu 15 septemvre, 1874.

Comitetulu parochialu,

incotielegerecu cu Ioanu Groza, protop. si inspéct. scol.

CONCURSU 2

Se deschide pe statiunea invetiatoresca din comun'a Cilu cerculu inspectoralu alu Buteniloru cu terminu de alegere pre 29 septemvre a. c.

Emolumintele sunt 126. fl. v. a. 16 meti grâu, 12 meti pãpusoiu, 12 orgii de lemne, din care e a se incaldí si scól'a, pentru fenu 18 fl. v. a. si cuartiru liberu cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá acésta statiune invetiatoresca sunt avisati a-si tramite recoursele instruate cu testimoniu de calificatiune ca absoluti preparandi, adresandule com. parochialu pana in 22 sept. a. c.

Datu in Cilu 5 septemvre a. c. 1874.

Comitetulu parochialu,

din comun'a Cilu cu scirea si invoirea mea Isidoru Popescu inspectoru de scóle.

CONCURSU. 3

Pentru deplinirea finitiva a postulu invetiatorescu dela scól'a gr. or. rom. din Brestovetiu, Protopopiatulu Lipovii, se escrie concursu pe langa urmatórele emoluminte: a,) 30 fl. v. a. in bani; b,) 10 meti grâu si 10 cucurudiu; c,) 6 stangeni de lemne pentru scóla si invetiatoriu; d,) 4 jugere pamentu aratoriu si livada; e,) cuartiru liberu si gradina.

Doritorii de a ocupá acést'a statiune au se-si trimita recoursele sale dupa intielesulu stat. org. si adresate comitetulu—dlui inspectoru de scóle Iosifu Iorgoviciu in Cuvesdia post'a ultima nemes-Bresztovatz, pana in 5 Octobre a. c. s. v.

Brestovetiu in 4. Septem. 1874.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu Iosifu Iorgoviciu m. p. inspectoru cerc. de scóle.

CONCURSU 2

pre vacantele postu invetiatorescu dela scól'a nóstra rom. ort. orient. conf. din Hontisioru, inspectoratulu Iosasiului prelanga urmatórele emoluminte, si anume a) in numerariu 160 fl. in naturali 12 cubule, diumetate grâu, diumetate papusoiu; — 10 stangeni de lemne; un'a mesura de fasole; 38 portiuni de fenu si cortelu liberu.

Aspirantii la susu numitulu postu, voru avé a-si instruí recoursele sale, conformu statutulu organicu, respective § 7 din structiunea consistoriala emanata la 15 Noembre a. tr. Nr. ¹⁴⁷⁷/₃₄₇ scol. apoi pana la 14 Octobre a. c. st. v. — care este diu'a de alegere — intitulate concernintelui comitetu parochialu a le tramite subscrisului inspectoriu per Gurahontz in Iosasielu.

Se mai recere dela recurrenti, in acestu intretempu, se se presente la sant'a bisericá spre a-si aretá desteritatea in cantu si tipicu.

Hontisioru la 14 Septembre 1874.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu mine Ioane Munténu Insp. cerc. de scol.

CONCURSU 2

Se deschide pentru statiunile invetiatoresci din Inspectoratulu Oradii-mari si anume:

1. La scól'a din M. Peterdu, cu salariu anualu de 40 fl. ¹/₄ sesiune de pamentu, 10 cubule de grâu, 2 de lemne, cortelu liberu.

2. La scól'a din Zsáka salariulu anualu de 50 fl. ¹/₄ sesiune de pamentu care lu-ara comun'a, 16 chible de grâu, cortelu liberu si paie de incalditu scóla.

3. La scóla din Pausia, salariulu anualu 40 fl. ¹/₂ de sesiune de pamentu, bucate 10 chibele, cortelu liberu si 2 de lemne.

Doritorii de a ocupá ori carea statiune, au a-si trimita recoursele sale bine instruate, la subscrisulu Inspectoru scolaru in Oradea-mare intitulate comitetulu parochialu pana in 13 Octom a. c. cal. vechiu candu va fi si alegerea.

Datu in Oradea-mare in 18 Septem. 1874.

Din incredintiarea comitetelor parochiale Simeonu Bica. Protop. Oradii-mar ca Inspectoru scolaru.